

Yttrande

Åtgärder för att öka antalet registrerade i Kammarkollegiets register för idéburna organisationer Fi 2026/01570

Svenska kyrkan är ett registrerat trossamfund och som sådant en juridisk person. Svenska kyrkan består av nationella organ samt lokala och regionala enheter i form av församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift. De lokala och regionala enheterna är registrerade organisatoriska delar av Svenska kyrkan och egna juridiska personer, men ingår samtidigt som integrerade delar av den juridiska personen Svenska kyrkan. Av 4 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och 2 kap. 1 § kyrkoordningen framgår att församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Det sociala arbetet utgör en del av diakonin. Genom åren har Svenska kyrkans församlingar utvecklat olika verksamheter i egen regi inom välfärds- och socialt arbete och det finns intresse av att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet genom deltagande i reserverade upphandlingar.

Svenska kyrkans yttrande

Övergripande synpunkter

Svenska kyrkan tillstyrker utredningens förslag och välkomnar det övergripande syftet med utredningen att genomföra en översyn av registret och en ambition att bättre förstå de praktiska förutsättningar som civilsamhällets aktörer verkar under. Det är också positivt att utredningen föreslår åtgärder som kan stärka registrets relevans och attraktivitet, bland annat genom minskad administration, avskaffat straffansvar, ett mer användbart register och att registret öppnas för en bredare krets.

Den utförda översynen utgör därmed ett viktigt steg, dock kvarstår flera hinder och farhågor trots de nya förslagen. Svenska kyrkan vill särskilt lyfta behovet av förtydliganden i sammanhang av betydelse för att registret fullt ut ska få bäring och fungera för stora och komplexa idéburna organisationer, så som exempelvis Svenska kyrkan.

Administration och definitioner

Det behövs ett förtydligande kring hur registrering ska ske beträffande stora och komplexa organisationer med många juridiska personer som samtidigt utgör organisatoriska delar av en större juridisk person. Svenska kyrkan saknar ett resonemang kring om registrering ska ske på enhetsnivå eller om lösningar kan utvecklas som bättre speglar större organisationers struktur. För att minska kostnader och administration skulle exempelvis större organisationer kunna registrera sig nationellt och mindre enheter komplettera med sina specifika förutsättningar genom en tilläggsanmälan.

Svenska kyrkans grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning, utöva diakoni och mission utgör sådana ändamål som i förarbeten (prop. 2021/22:135 s. 16) angetts vara allmännyttiga ändamål, det vill säga religiösa, sociala och välgörande ändamål. Svenska kyrkan saknar även vinstsyfte och organisationens resurser ska enligt kyrkoordningen användas för den grundläggande uppgiften. Svenska kyrkan uppfattar sig därför varande en idéburen organisation. Det finns dock en fortsatt oklarhet kring definitionen av idéburen organisation och hur denna ska tillämpas på trossamfund som Svenska kyrkan. Utifrån Svenska kyrkans grundläggande uppgift och det sätt vi som kyrka utför vårt uppdrag finns behov av förtydliganden för att säkerställa en enhetlig och förutsebar tillämpning. Detta är särskilt motiverat utifrån värdeöverföringsreglerna. Enligt Svenska kyrkans mening utgör omfördelningar inom Svenska kyrkans egen struktur inte sådana transaktioner som ska anses utgöra värdeöverföringar så som de regleras i lagen (2022:900) om registrering av idéburna organisationer (se Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2021 ref. 2).

Fortsatt osäkerhet kring värdeöverföringsreglerna

Förslaget att ta bort straffansvar för överträdelse av begränsningen av värdeöverföringar medför att en betydande tröskel för registrering försvinner. En överträdelse påverkar dock förtroendet för sektorn och den organisation det rör. Därutöver finns administrativa åtgärder att tillgripa. Svenska kyrkan har tidigare, se remissyttrandet avseende Finansdepartementets betänkande Idéburen välfärd (SOU 2019:56) samt vid rundabordssamtalet i mars 2026, påtalat behovet av klargöranden kopplat till värdeöverföringsreglerna. Utifrån Svenska kyrkans uppdrag och organisationsstruktur bedöms osäkerheten kring vad som faktiskt utgör en otillåten värdeöverföring och var gränserna går i praktiken utgöra ett hinder för registrering. Svenska kyrkan har behov av att få veta hur nedanstående transaktioner bedöms utifrån värdeöverföringsreglerna;

- kollektmedel och bidrag till andra organisationer
- stöd till internationellt arbete exempelvis Act Svenska kyrkan

- bidrag eller ekonomiskt stöd till människor i utsatta situationer
- matutdelning, ekonomiskt bistånd eller annan diakonal verksamhet

Därutöver finns behov av att få förtydligat hur värdeöverföringsreglerna ska tillämpas när endast en organisatorisk enhet inom en större organisation, exempelvis en diakonal verksamhet i en församling, deltar i offentligt finansierad verksamhet (se Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2021 ref. 48). Svenska kyrkan hyser en oro över att Kammarkollegiets framtida tolkningar av bestämmelserna kan leda till ett mer begränsat handlingsutrymme för registrerade organisationer än vad lagstiftaren avsett. Därutöver är det nödvändigt att tydligt klargöra om begränsningen av värdeöverföringar enbart avser de medel som genererats genom den offentligt finansierade välfärdsverksamheten eller om den rör samtliga medel genererade i en idéburen aktörs verksamhet. Behovet av klargöranden gällande värdeöverföringsreglerna är även kopplat till skifteskravet i 3 § aktuell lag samt möjligheten att delta i reserverade upphandlingar.

Registrets syfte och mervärde

Utifrån att idéburna organisationer redan idag kan delta i reserverade upphandlingar och söka offentlig finansiering även utan registrering i Kammarkollegiets register vill Svenska kyrkan avslutningsvis framhålla att registrets koppling till offentlig upphandling och offentlig finansiering framstår som svag. För att det ska föreligga incitament för fler att registrera sig anser Svenska kyrkan att det tydligt borde framgå vilka konkreta fördelar en registrering medför, vilka problem ifrågavarande register avser att lösa och hur syftet med registret ska följas upp och utvärderas över tid. Diffusa kopplingar till praktisk användning riskerar att medföra att registret enbart blir en administrativ konstruktion. Svenska kyrkan anser det därför påkallat att regeringen ger offentliga aktörer ett tydligare stöd eller incitament att använda registret i relevanta processer.

Uppsala den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Camilla Asp
Generalsekreterare

Mattias Thalén
Avdelningschef